

GREECE

Thessaly-Epirus

Mountain

ATHAMANIKA

Map 11/12

Scale 1:50.000

Greek National Tourism Organisation

ΠΙΝΔΟΣ

ΑΘΑΜΑΝΙΚΑ

Η οροσειρά της Πίνδου παρουσιάζεται σε μια σειρά 12 χαρτών:

- 1/12. Γράμμος.
- 2/12. Σμόλικας.
- 3/12. Βόιο.
- 4/12. Τύμφη (Γκαμήλα).
- 5/12. Λύγκος (Βασιλίτσα).
- 6/12. Μιτσικέλι.
- 7/12. Μαυροβούνι.
- 8/12. Μετέωρα-Χάσια-Αντιχάσια.
- 9/12. Λάκμος (Περιστέρι).
- 10/12. Κόζιακας.
- 11/12. **Αθαμανικά (Τζουμέρκα)**: Περιλαμβάνει τμήμα των Αθαμανικών (το σχηματισμό των Τζουμέρκων), το Χατζή και τμήμα του Αυγού και του Λουπάτα.
- 12/12. Άγραφα.

Η Νότια Πίνδος (χάρτες 7/12-12/12) είναι από τα πιο όμορφα ορεινά συγκροτήματα της Ελλάδος. Η άγρια ομορφιά των απέραντων δασών, η πολυμορφία του εδάφους, ο μεγάλος αριθμός των παραδοσιακών οικισμών, και το παρθένο οικοσύστημα προσελκύουν μεγάλο αριθμό επισκεπτών.

ΜΟΡΦΟΛΟΓΙΑ

Ο σχηματισμός των Τζουμέρκων, τα Όρη Αθαμάνων, όπως αναφέρονται σε παλιότερους και σύγχρονους χάρτες, είναι ένας συμπαγής ορεινός σχηματισμός, που βρίσκεται στα βορειοανατολικά της Άρτας και αποτελεί το φυσικό της σύνορο με τη Θεσσαλία.

Μορφολογικά όρια του σχηματισμού είναι τα εξής: Στα βόρεια, το Καλαρίτικο ρέμα, που χύνεται στον Άραχθο ποταμό. Στα δυτικά, ο Άραχθος. Στα νότια, οι ομαλές πλαγιές του σβήνουν προς τα όρη του Βάλτου και το Μακρυνόρος. Στα ανατολικά, ο ποταμός Αχελώος (Ασπροπόταμος) και στα βορειοανατολικά, το βουνό Κακαρδίτσα.

Συχνά ο σχηματισμός των Τζουμέρκων δεν συμπεριλαμβάνεται στα βουνά του Ασπροπόταμου, καθώς σχετίζεται περισσότερο με τη δυτική Ελλάδα. Μορφολογικά όμως μπορεί να θεωρηθεί επέκταση του βουνού Κακαρδίτσα προς τα νοτιοδυτικά. Οι ψηλότερες κορυφές στα Τζουμέρκα είναι οι: Στρογγούλα (2107m), Γερακοβούνι (2211m), Αγκάθι (2392m), η ψηλότερη κορυφή Καταφίδι (2393m), Σκλάβα (2067m), Τρία Σύνορα (1932m) και Σταυρός (1390m).

Ο σχηματισμός του Χατζή χωρίζεται από τα Άγραφα με το ρέμα Αρέντας στα ανατολικά και ενώνεται με αυτά με έναν αυχένα στα περίπου 1240m ανάμεσα στις κορυφές Ψηλή Τσιούμα (περίπου 1410m) και την ανώνυμη κορυφή Κ1351m. Στα βόρεια, το ρέμα Βαθύρεμα τον χωρίζει από το βουνό Αυγό. Ολόγυρά του στα βορειοδυτικά, τα δυτικά και τα νότια ορίζεται από τον Ασπροπόταμο, ο οποίος τον χωρίζει από το βουνό του Ασπροποτάμου Κακαρδίτσα και από τα Τζουμέρκα, τα οποία είναι όλα βουνά της νότιας Πίνδου.

Οι ψηλότερες κορυφές του Χατζή είναι οι εξής: Μαλόραχη (1335m), Παλούκι (1665m), Αγκάθι (1642m), Σπιτάκι (1615m), η ψηλότερη κορυφή (2038m), Βρωμερή (1955m), Ξηροβούνι (1833m), Αλαμάνος (1875m), Κριθαράκια (1615m) και Πυργιά (1491m).

ΙΣΤΟΡΙΑ

Ο Ασπροπόταμος ήταν καταφύγιο των καταδιωκόμενων κατά τη διάρκεια της Τουρκοκρατίας. Όμως το Αρματολίκι Ασπροποτάμου, με πληθυσμό εργατικό και "βιομήχανο", όπως αναφέρουν ιστορικοί, δεν είχε αρματολούς εκτός από ορισμένους με επάγγελμα αποκλειστικό τ' άρματα. Οι σημαντικότεροι καπεταναίοι ήταν ο Μεγδάνης ή Μειντάνης, ο Λάπας κι οι Στορναραίοι.

Στα 1912, τα σύνορα του Ελληνικού κράτους διέρχονταν από το βουνό Περιστέρι. Ο ιστορικός ρόλος των βουνών αυτών συνεχίστηκε και μέχρι τη σύγχρονη εποχή.

Κατά τη διάρκεια του Β' Παγκοσμίου πολέμου, οι χωρικοί εγκατέλειψαν τα χωριά τους και κατέφυγαν στα καμποχώρια. Ο πόλεμος ερήμωσε τα χωριά, τα οποία ακόμη και σήμερα δεν έχουν φτάσει στα επίπεδα του πληθυσμού, στα οποία βρίσκονταν πριν από το Β' Παγκόσμιο Πόλεμο.

Η Εθνική Αντίσταση οργανώθηκε στην περιοχή, ενισχύθηκε από τους ντόπιους κατοίκους και οι αγωνιστές της πολέμησαν σκληρά τον κατακτητή.

ΚΑΤΟΙΚΟΙ-ΧΩΡΙΑ

Στα βουνά του Ασπροποτάμου έχει κτιστεί ένας εκπληκτικά μεγάλος αριθμός χωριών και σε πολύ κοντινές αποστάσεις το ένα από το άλλο. Τα χωριά βρίσκονται σε υψόμετρο 900-1200m δίπλα από τους αρχαίους εμπορικούς δρόμους που πιστεύεται ότι διέρχονταν την περιοχή. Ο βορειότερος εξ αυτών διερχόταν από το πέρασμα του Ζυγού στο Μέτσοβο και κατέβαινε δίπλα από τον Πηνειό. Ο αμέσως επόμενος προς το νότο διερχόταν από το Συρράκο και τους Καλαρίτες στο πέρασμα Μπάρος, στο Χαλίκι, στο πέρασμα Κιάτρα Μπροάστρα και ύστερα ακολουθούσε καθοδική πορεία προς τη Θεσσαλική πεδιάδα. Ο νοτιότερος δρόμος διερχόταν από το Βουργαρέλι και τα Θεοδώριανα των Τζουμέρκων, στη Μεσοχώρα, στο πέρασμα της Κρόπας κι από κει στην Πόρτα Παναγιά στο νοτιότερο άκρο του Κόζιακα.

Τα περισσότερα χωριά εγκαταλείπονται το χειμώνα και το καλοκαίρι χρησιμοποιούνται μόνον από τους κτηνοτρόφους και τους παραθεριστές. Τα χωριά του Ασπροπόταμου κατοικούνται από τους Κουτσόβλαχους, από τους Σαρακατσαναίους σκηνίτες κι από άλλους που λέγονται ντόπιοι. Τα βλάχικα χωριά είναι τα περισσότερα και μεγαλύτερα στην περιοχή.

Οι Σαρακατσαναίοι στήνουν πρόχειρα καλύβια για να εξυπηρετηθούν το καλοκαίρι, κατά τη διάρκεια του οποίου ανεβάζουν τα κοπάδια τους στα βουνά, συνήθως δίπλα από τα βλάχικα χωριά (π.χ. τα σαρακατσάνικα καλύβια πάνω από το χωριό Κρανιά).

ΜΝΗΜΕΙΑ

Στην περιοχή των βουνών του Ασπροπόταμου υπάρχουν λιγοστά μνημεία της αρχαίας και βυζαντινής εποχής. Από τα αρχαία χρόνια οι εμπορικοί δρόμοι φυλάγονταν. Έτσι στους Καλαρίτες, τρία τέταρτα νοτιοανατολικά από το χωριό, υπάρχει οχυρωμένη τοποθεσία με χοντροπελεκητές πέτρες (Άβατο).

Δίπλα από τον Αχελώο, στο χωριό Αετός (Ντοβρόι) και στη Μεσοχώρα (Βουτσίστα), εντοπίστηκαν αρκετά αρχαία νομίσματα αλλά δεν έχουν βρεθεί υπολείμματα κτισμάτων. Στην Πόρτα Παναγιά, δίπλα από τον Πορταϊκό ποταμό υπάρχει ωραία βυζαντινή εκκλησία, χτισμένη από πέτρες κάποιου αρχαίου ναού, οι οποίες διακρίνονται χαρακτηριστικά πάνω στους τοίχους.

ΑΝΑΡΡΙΧΗΤΙΚΕΣ ΔΙΑΔΡΟΜΕΣ

Τα Τζουμέρκα είναι άγνωστα στους περισσότερους παρά το γεγονός ότι συνδυάζουν τις παγωμένες συνθήκες του Ολύμπου, μία έκταση διπλή των Βαρδουσιών, τις ορθοπλαγιές της Γκιώνας, τη μοναξιά του Ερύμανθου, τις δεκάδες γραμμές μικτής αναρρίχησης που περιμένουν τις πρώτες προσπάθειες και το κυριότερο, τους παγοκαταρράκτες που σχηματίζονται το χειμώνα. Το πιο ενδιαφέρον πεδίο τους είναι η βόρεια ορθοπλαγιά της Στρογγούλας (2109m) το χειμώνα.

ΚΛΑΣΙΚΕΣ ΔΙΑΔΡΟΜΕΣ

- Το Λούκι του Αγροφύλακα, 500m 55° (75°)
- Κλασικό 500m 50° (75°),
- Εκπαιδευτικό 500m 55° (60°)
- Βορειοδυτική Κόψη 500m IV 45° (25m IV+),
- Μελισσουργαί 500m 55° (60° IV+),
- Παγοκαταρράκτης 90m W.I (3+).

ΟΡΕΙΒΑΤΙΚΕΣ ΔΙΑΔΡΟΜΕΣ

● **Τζουμέρκα:** Η πιο συνηθισμένη και εύκολη ανάβαση στην ψηλότερη κορυφή, ξεκινά από το χωριό Θεοδώριανα στα ανατολικά. Το μονοπάτι δυτικά του χωριού οδηγεί στα οροπέδια Κάτω και Πάνω Κουστελάτα και τελικά στη ράχη της ψηλότερης κορυφής σε 3:30 - 4 ώρες. Διέρχεται κοντά από στάνες και λιβάδια που περιτριγυρίζονται με χαρακτηριστικά άσπρους ασβεστολιθικούς βράχους.

Μια παραλλαγή της διαδρομής είναι εκείνη που έχει ως αφετηρία το χωριό Θεοδώριανα προς το διάσελο Αυτί και φθάνει αρχικά στον καταρράκτη σε 20'. Το ένα μονοπάτι συνεχίζει ευθεία εμπρός προς το Αυτί, όπου φθάνει μετά από πορεία 2 ωρών. Το αριστερό παρακλάδι οδηγεί τελικά και αυτό με δυτική κατεύθυνση στο οροπέδιο Πάνω Κουστελάτα σε 2:30 ώρες.

Από τη ράχη της ψηλότερης κορυφής, όπου όπως αναφέρθηκε ανωτέρω ο ορειβάτης φθάνει σε 4 ώρες από το χωριό, το μονοπάτι κατευθύνεται νότια ακριβώς στην κόψη ή λίγο δίπλα της και οδηγεί σε 20' στην ψηλότερη κορυφή Καταφίδι (2393m).

Το τελευταίο αυτό τμήμα δεν είναι απόλυτα ασφαλές στην ελεύθερη πεζοπορία, γιατί πραγματοποιείται σε απότομη κόψη και πλαγιές, ιδιαίτερα προς τα δυτικά. Απαιτείται ιδιαίτερη προσοχή. Ανατολικά οι απότομες πλαγιές κατηφορίζουν στην Πάνω Κουστελάτα και δυτικά υπάρχουν τρομακτικοί γκρεμοί απ' όπου η θέα είναι απέραντη.

Στα βορειοανατολικά η ραχοκοκαλιά της Κακαρδίτσας κόβει τη θέα στον ορίζοντα, κι οι γυμνές πλαγιές του Κρυάκουρα ακολουθούν κατηφορική πορεία προς το διάσελο Αυτί, το πέρασμα των Μελισσοουργών.

Από την πρώτη στήνη που απαντάται καθώς κατεβαίνει από την κορυφή προς τα Θεοδώριανα ξεκινάει ένα δυσδιάκριτο μονοπάτι με βόρεια γενικά κατεύθυνση, που περνάει αρχικά δυτικά της κορυφής Δύο Τσούμπες και καταλήγει με κάπως δύσκολη και τελικά έντονα κατηφορική πορεία στο διάσελο Αυτί σε 3 ώρες περίπου. Το μονοπάτι αυτό όπως και ένα αντίστοιχο αλλά ψηλότερο, που ξεκινά από την περιοχή της κορυφής, είναι δύσβατο και εύκολα μπορεί να το χάσει ο ορειβάτης καθώς το τοπίο είναι παντού ίδιο και τα λιβάδια διαδέχονται το ένα το άλλο.

Τα άσπρα βράχια δίνουν χαρακτηριστικό χρώμα στο βουνό. Ανάλογο επίσης, αλλά σαφώς πιο ευδιάκριτο, μονοπάτι ξεκινά από το οροπέδιο Πάνω Κουστελάτα και κατευθύνεται κι αυτό στο Αυτί. Από το Αυτί το μονοπάτι αρχικά ευδιάκριτο ακολουθεί κατηφορική πορεία, εισέρχεται στο δάσος, εμπλέκεται με το δασικό δρόμο και οδηγεί τελικά με το δρόμο στο χωριό Μελισσοουργοί σε 2:30 ώρες.

Η ανάβαση στο Καταφίδι γίνεται και από το χωριό Καταρράκτης πρώτα στην τοποθεσία Αλώνι και κατόπιν στη ράχη της ψηλότερης κορυφής σε 4 - 5 ώρες.

Επίσης από το χωριό Βουργαρέλι στα νότια το μονοπάτι παρακάμπτει την κορυφή Σκλάβα (2067m), φθάνει στην Πάνω Κουστελάτα και τελικά πάλι στην κορυφή σε 6 ώρες τουλάχιστον. Το εκτεταμένο δίκτυο των δρόμων που ανοίχθηκαν πρόσφατα στις αλπικές περιοχές του βουνού χρησιμοποιείται συχνά για την εύκολη ανάβαση στις ψηλές κορυφές.

● **Σχηματισμοί Αυγού και Χατζή:** Οι σχηματισμοί αυτοί κλείνουν

από το νότο το σύμπλεγμα των βουνών του Ασπροποτάμου και ενώνονται με τα Άγραφα. Το Χατζή είναι ένας συμπαγής όγκος με πλαγιές που πέφτουν αρκετά απότομα προς τον Ασπροπόταμο ενώ προς τη Μεσοχώρα (Βουτσίστα) οι πλαγιές είναι ομαλές. Το Αυγό στέκει παράλληλα προς το σχηματισμό της Νεράιδας αλλά λίγο νοτιότερα, στην απέναντι όχθη του Καμναίτικου ρέματος. Οι κυριότερες ορειβατικές διαδρομές είναι οι εξής:

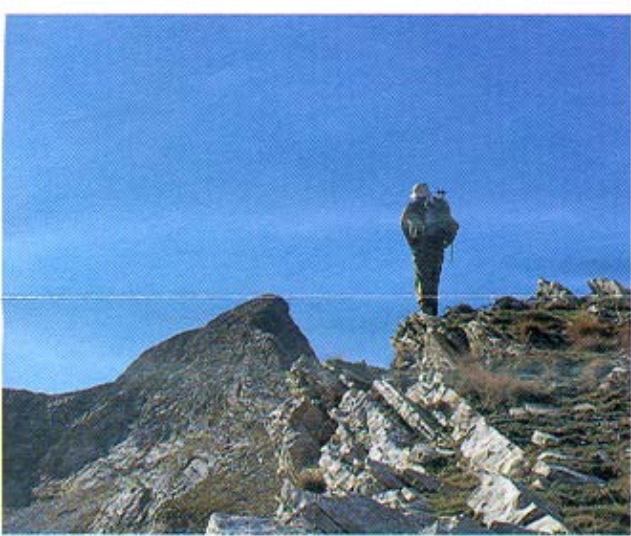
Στο Χατζή ή Κορυφή (2038m), ο ορειβάτης ανεβαίνει πολύ ομαλά σε 4 ώρες περίπου από τη Μεσοχώρα ή από πιο ανηφορικά μονοπάτια από τα χωριά Κορυφή, Γλίστρα, Γκολφάρι, Μυράφυλλο (Μυρόκοβο), Πολυνέρι, Βαλκάνο και Μοσχόφυτο.

Οι τρεις σημαντικότερες κορυφές του σχηματισμού του Αυγού είναι: το Αυγό (2146m), η Μαρόσα ή Όρνιο (2020m) και η Λουπάτα ή Λάπατο (2066m). Τα τρία αυτά βουνά λέγονται και με ένα όνομα Μπασιάρικα, ονομασία που δηλώνει ότι η περιοχή ανήκε στην εκκλησία. Σήμερα οι ανατολικές πλαγιές της Λουπάτας ανήκουν πράγματι στο μοναστήρι Δούσικο. Ακριβώς στα βόρεια βρίσκεται ο σχηματισμός της Νεραϊδας.

Η πιο εύκολη ανάβαση στη Λουπάτα γίνεται από την τοποθεσία Κόρπι στο διάσελο ανάμεσα στη Σκασμένη (1389m) και Μαυροπούλι (1721m) δυτικά από το χωριό Ελάτη (Τύρνα). Στην κορυφή Μαρόσα ο ορειβάτης μπορεί να πραγματοποιήσει ανάβαση σε 3:30 ώρες από το Νεραϊδοχώρι με γενική κατεύθυνση νότια νοτιοδυτική. Στην κορυφή Αυγό (2146m), μπορεί να ανεβεί ορειβάτης σε 4 ώρες περίπου από το χωριό Πύρρα. Από εκεί ακολουθεί κατηφορική πορεία για 10' μέχρι το ρέμα Καμνάι, όπου υπάρχει μια νέα μεγάλη γέφυρα.

Στη συνέχεια βαδίζει για ακόμη 10', έχοντας το ρέμα δεξιά και στρέφεται προς τα νότια έχοντας στα δεξιά του ένα φραγμένο χωραφάκι και ένα ρέμα που έρχεται από τις νότιες πλαγιές του Αυγού. Από εκεί το μονοπάτι ακολουθεί συνεχώς ανηφορική πορεία, μπλέκεται με το δασικό δρόμο και οδηγεί ύστερα από 1:30 ώρες στο διάσελο Σταυρός ανάμεσα στις κορυφές (1673m) και (1523m).

Μπροστά, σε σχήμα πέταλου οι κορυφές του Αυγού και στη μέση στα νοτιοδυτικά η ψηλότερη κορυφή. Σε 5' λεπτά αριστερά από το μονοπάτι απαντάται μια βρύση και μετά από ομαλή ανηφορική πορεία 2 ωρών, ο ορειβάτης φθάνει στο Αυγό. Από εκεί, μπορεί ακολουθώντας ανατολική κατεύθυνση να οδηγηθεί σε 1 ώρα στη χαμηλότερη κορυφή που βρίσκεται στα βόρεια της Μαρόσας. Στη συνέχεια ακολουθώντας κατηφορική πορεία προς τα δυτικά συναντά σε 1 ώρα το μονοπάτι που έρχεται από τα χωριά Νέα Πεύκη και Λιβαδοχώρι και κατευθύνεται προς τα χωριά Βακάρι και Δροσοχώρι από τα οποία μπορεί κανείς να ανέβει στο Αυγό σε 3 ώρες.

Κορυφή Χατζή (2038m) / Chatzi peak

Photo: T. Dassios

Περιοχή στα Θεοδώριανα / Area of Theodoriana

Bouvo Xarzi (2038m) / Chatzi mountain

Photo: T. Dassios

Πόρτα Παναγιά / Porta Panagia church

Photo: E. Nikas

Κορυφή Αυγό (2148m) / Avgo peak

ΕΟΤ- Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού	EOT-Greek National Tourism Organisation
Σύλλογοι	Associations
ΕΟΟΑ-Ελληνική Ομοσπονδία Ορειβασίας Αναρρίχησης	ΕΟΟΑ-Hellenic Federation of Mountaineering & Climbing
Ε.Ο.Σ. Μετσόβου	Mountaineering Club of Metsovo
Ε.Ο.Σ. Ιωαννίνων	Mountaineering Club of Ioanina
Ε.Ο.Σ. Άρτας	Mountaineering Club of Arta
Ε.Ο.Σ. Καρπενησίου	Mountaineering Club of Karpenissi
Ο.Λ. Καλαμπάκας	Mountaineering Club of Kalampaka
Ο.Χ.Ο. Καρδίτσας	Mountaineering Club of Karditsa
Σ.Ο.Χ. Τρικάλων	Mountaineering Club of Trikala
Χιονοδρομικά Κέντρα	Ski Center
Περτούλι	Pertouli
Καταφύγια	Shelters
Κόζιακας	Koziakas
Καρπενήσι	Karpenissi
Νοσοκομείο Καρπενησίου	Karpenissi Hospital
ΚΤΕΛ	Bus station
Καλαμπάκα	Kalampaka
Κέντρο Υγείας Καλαμπάκας	Health Centre of Kalampaka
ΚΤΕΛ	Bus station
Καρδίτσα	Karditsa
Νοσοκομείο Καρδίτσας	Karditsa Hospital
ΚΤΕΛ	Bus station
Τρίκαλα	Trikala
Νοσοκομείο	Trikala Hospital
ΚΤΕΛ	Bus station

© Copyright Co - Financing provided by the Second European Union Support Framework

Map: No 23 May 2001. MOUNTAINS PINDOS 11/12 ATHAMANIKA · Publication: Published by the Greek National Tourism Organisation, Advertising Department, Publications Section. Publication Supervisor: L. Stavropoulou-Briola; Publication Co-ordinator: A. Christidis; Art Supervisor: M. Mandreka · Project: Coordination: Prof. M. Bonazountas, E. Nikas; Eva Bakou; Special Text: L. Pampetis; Advisor: T. Dassios; Editorial: E. Kelak; Linguistics: L. Beckers-Bonazountas; Translation: R. Irvine, S. Laas; Design and Layout: C. Barouchas; GIS technolo-